

„Kerül”-gető

Amint a játékos cím is utal rá, napjaink egyik leggyakrabban használt szaváról, a *kerül* szóról és annak hibás alkalmazásáról írok. Szinte nincs olyan újság, amelyben ne találkoznánk a következő séma szerinti használatával:

igéből -ÁS képzővel képzett főnév + -RA rag + *kerül*

Néhány elterjedtebb formája: az *elintézik* (*elintézték*, *elintézte stb.*), a *megvizsgálják* (*megvizsgálja*, *megvizsgálta stb.*), a *megrendezik* (*megrendezték*, *meg fogják rendezni stb.*) igék helyett az *elintézésre kerül(t)*, *megvizsgálásra kerül(t)*, *megrendezésre kerül(t)* alakok használata.

A jelenség főleg a hivatalos stílusrétegben gyakori. Elterjedtsége nem újkeletű, nem árt azonban újra és újra felhívni rá a figyelmet, mivel már valóságos „elburjánzásának” vagyunk tanúi.

Az általam gyűjtött példák alapján arra a következtetésre jutottam, hogy e tömeges használatnak több oka és így több típusa van. Az egyik — mondhatni politikai — ok az, hogy mivel az alany már személyrag formájában sem szerepel a mondatban, a cselekvés végrehajtójának kiléte homályossá, elhallgathatóvá válik. Például:

„... s véleménye mégsem kerül figyelembevételre...”

(MTV, A HÉT, 1991. december 1.)

„Ha a fejpénzek elfogadása bizonyításra kerül...”

(168 óra, 1991. december 9.)

E nyakatekert szerkezetek helyett mennyivel egyszerűbb lenne azt írni:

„Véleményét mégsem veszik figyelembe.”

„Bebizonyítják, hogy fejpénzeket fogadtak el.”

E forma azonban szinte sugallja nekünk a következő kérdéseket: „Kik nem veszik figyelembe?”, „Kik bizonyítják be?”, „Kik fogadtak el fejpénzt?”. A használatnak erről az okáról a Nyelvművelő Kézikönyv is ír, több okot azonban nem említ. Én még két típust különfték el.

Az általam megállapított második típusban a *került* tartalmazó szerkezetet a jövő idő kifejezésére, az -andó/-endő melléknévi igenévi képző helyettesítésére használják. Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy e képzőket nyelvérzékünk archaikusnak, elavultnak értékeli a „modernnek” tartott szavaktól és szerkezetektől hemzsegető szövegekben. Példák erre a típusra”

„... a jövőben eladásra kerülő lakások esetében...”

(Új Magyarország, 1991. október 21, 4. l.)

„Beszélgetés Szinetár Miklóssal..., aki Molière holnap vetítésre kerülő Tartuffe című komédiáját rendezte...”

(TVR—Hét, 1991. november 25-december 1., 11. 1.)

E mondatokban az *eladandó*, *vetítendő* szavakat helyettesíti a *kerül*-t tartalmazó szerkezet.

Harmadik típusunkban látszólag minden indok nélkül, a nyelvi divat hatására használják ezt a formát. Valószínűleg céljuk az, hogy „választékosabbá” tegyék mondataikat, azonban épp az ellenkező hatást érik el. A szerkezet indokolatlan, helytelen használata a mondanivalót talányossá, a stílust dagályossá, a közlőt fontoskodóvá teszi.

Legtöbb példát erre a típusra találtam. Íme, közülük néhány (a példák után zárójelben az általam javasolt megoldást közlöm):

„... tonna... papírhulladék *kerül begyűjtésre.*”

(... tonna papírhulladékot gyűjtenek.)

(Magyar Rádió, Reggeli Krónika, 1991. október 31.)

„... igazán értékes díjak *kerültek kiosztásra.*...”

(... díjakat osztottak ki.)

(MTV, Híradó, 1991. november 2.)

„... elkészül a film ... és *bemutatásra kerül.*...”

(... bemutatják ...)

(MR, 168 Óra, 1991. november 2.)

„... a magyar térképészet történetében első ízben *kerül kiadásra* magyar nyelvű történelmi világtalasz.”

(... első ízben adnak ... ki történelmi világtalaszt.)

(Magyar Nemzet, 1991. november 6.)

„Három értékes nyeremény *kerül kisorsolásra.*”

(Három értékes nyereményt sorsolnak ki.)

(Délmagyarország, 1991. október 17. 11. 1.)

„Ez a verseny minden két évben *kerül megrendezésre.*”

(Ezt a versenyt minden két évben/kétévenként rendezik meg.)

(MTV, A Hét, 1991. november 3.)

„A nyertesek november 29-én *kerülnek kisorsolásra* Szegeden...”

(A nyertesek nevét... sorsolják ki.)

(Szuperinfó, 1991. október 25.)

„Távozása esetén a két szervezet közötti kapcsolatfelvétel közös érdekek alapján ismét *felújításra kerülhet.*...”

(... újra felveheti a kapcsolatot egymással. Vagy: ... újra felújíthatja kapcsolatait...)

(Reggeli Pesti Hírlap, 1991. november 27.)

Utolsó példám alkalmat ad arra is, hogy megfigyeljük, miként lehet halmozni a „kerül”-öket:

„1991. november 13—14—15-én kerül megrendezésre a KOPAJ 91, melyen alkalmi kiadvány kerül kiadásra.”

(Szuperinfó, 1991. október 29.)

A mondat így hangzana választékosabban: „1991. november 13—14—15-én rendezzük meg a KOPAJ 91-et, melyen alkalmi kiadvány lát napvilágot.”

Ha a „kerül” szót érthetően, szabatosan akarjuk használni, legjobb, ha eredeti jelentéseinél maradunk. Ezek — A Magyar nyelv értelmező szótára szerint — a következők:

- az egyenes, a legrövidebb úttól eltérve megy (pl. nagyot került);
- valahová, valamilyen helyzetbe, célpontba jut;
- valamely célra adódik, éppen ott van, vagy váratlanul segítségére jön, akad (pl. kerül majd egyszer asszony is);
- valamibe, valamennyibe kerül, valamilyen ellenértékkel kell viszonzni (pl. egy fillérjébe sem kerül);

E jelentések mellett A magyar nyelv értelmező szótára felsorol még néhány „kerül”-lel alkotott hibátlan, szólásszerű szerkezetet. Például:

<p>akasztófára ebek harmincadjára lakat alá kelepcébe stb.</p>	}	KERÜL.
--	---	--------

Végezetül szívleljük meg a Nyelvművelő Kézikönyv sorait a „kerül” használatáról: „A kerül a hivatalos nyelv legdivatosabb, leggyakrabban használt szava... Főleg annak köszönheti népszerűségét, hogy módot nyújt a cselekvő kilétét elhallgató, személytelen fogalmazásra... Olykor valóban szükség lehet erre a szerkesztésmódra. Nyakra-főre alkalmazni s ilyen módon visszaélni vele azonban súlyos hiba...”

Fogalmazzunk tehát szabatosan, érthetően, s ne csak kerüljessük az igazságot!

Vecsernyés Ildikó

Felhasznált irodalom:

Nyelvművelő Kézikönyv (Ak. K. Bp. 1983., 1. kötet A—K., 1158—1160. l.)

A magyar nyelv értelmező szótára (Ak. K. Bp. 1960. 3. kötet, 883—885. l.)